



TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 17215
Tarih : 01.04.2026

42875

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat KURUM tarafından Anayasa'nın 98'inci ve İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Kezban KONUKCU
İstanbul Milletvekili

Anayasa'nın 56. maddesi, herkesin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu açıkça hüküm altına almaktadır. Buna karşın bugün Türkiye'nin birçok bölgesinde olduğu gibi Muş'un Varto ilçesinde de bu hak sistematik biçimde ihlal edilmektedir. Kontrolsüz biçimde yürütülen jeotermal sondaj faaliyetlerinin yer altı sularına, tarıma, doğaya ve insan sağlığına verdiği geri dönüşü mümkün olmayan zararlar; rant politikaları uğruna görmezden gelinmektedir.

"ÇED Gerekli Değildir" kararlarının yaygınlaştırılması; iktidarın halk sağlığını ve doğal yaşamı yok sayan enerji politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmakta; JES projelerine verilen izinlerin ve açılan ihalelerin hukuka aykırılığına işaret etmektedir. Bu durum aynı zamanda yurttaşların JES projelerine karşı yürüttüğü mücadelenin meşru ve hukuki olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Muş'un Varto ilçesine bağlı Çallıdere köyü sınırları içerisinde yapılması planlanan Jeotermal Enerji Santrali (JES) projesi; Güzelkent, Küçüktepe, Teknedüzü, Çalıdere, Köprücük ve çevre köyler dahil olmak üzere toplam 16 köyü doğrudan etkileyecek kapsamda, halkın açık iradesine rağmen dayatılmaktadır. ABD merkezli IGNIS firması tarafından yürütülen proje kapsamında 10 adet sondaj kuyusu açılması planlanmakta olup proje için "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilmiştir.

Yerel halkın katılımı sağlanmadan, demokratik süreçler işletilmeden ve bilimsel bütünlük ilkesi gözetilmeden hayata geçirilmek istenen bu proje; bölgenin temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığı tehdit etmektedir. Varto halkı, bu projenin bölgenin ekonomik ve toplumsal yaşamını tahrip edeceğini belirterek Newroz alanlarından da itirazını sürdürerek “Bu topraklar bize miras, geleceğe emanettir” diyerek doğasını, suyunu ve yaşam alanlarını savunmaktadır. Varto ilçesi, 1946 ve 1966 depremleriyle ağır yıkımlar yaşamış, aktif fay hatları üzerinde bulunan yüksek riskli bir bölgedir. Bilim insanları; jeotermal faaliyetlerin özellikle yüksek basınçlı akışkan enjeksiyonu yoluyla sismik hareketliliği tetikleyebileceği, yeraltı sularını kirlitebileceği ve tarım alanlarını çoraklaştırabileceği yönünde açık uyarılarda bulunmaktadır. Buna rağmen proje için “ÇED Gerekli Değildir” kararı verilmesi; ÇED mevzuatının bütünlük ilkesinin ihlal edildiğini ve projelerin parçalara ayrılarak denetimden kaçınıldığını göstermektedir.

Anayasal güvence altındaki çevre hakkının ihlal edilmesi, yalnızca doğayı değil, doğrudan yaşam hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle söz konusu projenin derhal durdurulması, kamu yararı ve hukuk devleti ilkesi gereğidir.

Bu bağlamda;

- 1- Muş Varto Çalıdere JES projesi için alınan “ÇED Gerekli Değildir” kararı hangi bilimsel kriterlere, raporlara ve verilere dayanmaktadır? Projenin 16 köyü ve geniş bir tarım havzasını etkileyecek kapsamı dikkate alındığında neden bütüncül bir ÇED süreci işletilmemiştir? Projenin parçalara bölünerek ÇED yükümlülüğünden kaçınılması hukuka uygun mudur?
- 2- Varto'nun aktif fay hatları üzerinde bulunduğu ve geçmişte yıkıcı depremler yaşadığı biliniyorken; jeotermal faaliyetlerin sismik riski artırabileceğine yönelik bilimsel uyarılar dikkate alınmış mıdır? Bu konuda bağımsız risk analizleri yapılmış mıdır?
- 3- Proje kapsamında kaç hektar tarım arazisi, mera alanı, su kaynağı ve hayvancılık faaliyeti olumsuz etkilenecektir? Bölgenin tarımsal üretim kapasitesinin korunmasına yönelik bir planlama var mıdır?
- 4- 16 köyü doğrudan etkileyecek bu projede halkın açık iradesi neden yok sayılmaktadır? Halkın rızası olmadan yürütülen projeler hangi demokratik ilkeye dayandırılmaktadır?
- 5- Ekoloji mücadelesi yürüten yurttaşlara yönelik kolluk müdahaleleri ve şiddet iddiaları hakkında Bakanlığınızca herhangi bir inceleme yapılmış mıdır?
- 6- IGNIS firması ile yapılan sözleşmelerin kapsamı nedir? Bu projeden hangi şirketler ve aktörler ekonomik kazanç sağlamaktadır?

- 7- Bölgenin tarım ve hayvancılık potansiyelinin korunması yerine enerji şirketlerine tahsis edilmesi hangi kamu yararı gerekçesiyle açıklanmaktadır?
- 8- JES faaliyetleri sonucu toprağa, havaya ve yer altı/yer üstü sularına karışan zararlı maddelere ilişkin ölçümler yapılmış mıdır? Yapılmış ise sonuçlar nelerdir?
- 9- JES projeleri için "Sağlık Etki Değerlendirmesi" raporu zorunluluğu getirilmesine yönelik bir çalışmanız bulunmakta mıdır?
- 10- Jeotermal faaliyetlerde kullanılan reenjeksiyon yönteminin sismik hareketliliği tetiklediğine dair bilimsel bulgular doğrultusunda, bu bölgelerde depremsellik izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmakta mıdır?
- 11- Köylülerin ve yerel halkın açık itirazına rağmen sürdürülen bu projenin durdurulması ve sürecin bilimsel, şeffaf ve demokratik esaslara göre yeniden değerlendirilmesi yönünde bir adım atılacak mıdır?